

В. Ю. Худолей,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту організацій, міжнародний науково-технічний університет імені Юрія Бугая, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПАСПОРТУ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

V. Khudoley,
candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of department of management of organizations, international scientific and technical university of the name of Yuriy Bugaya, city Kyiv

FORMING POWER THE PASSPORT OF REGIONAL INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Запропоновано та обгрунтовано структуру енергетичного паспорту РПК. Її сформовано за шістьма етапами комплексного енергетичного обстеження об'єктів різного рівня управління. Він складається з трьох, розмежованих за цілями, рубрик. У концептуально-аналітичній рубриці — у межах її п'яти розділів, за шифрами енергоекономічних показників, оцінено результативність управління забезпеченням енергоефективності методом "об'єкт — аналог". У економіко-статистичній рубриці використано метод "система — об'єкт" для прирівняння фактично досягнутих РПК результатів до нормованих. У сценарній рубриці застосовано рейтинговий метод ідентифікації загроз і ризиків. Його використання дозволяє визначити за пріоритетами комплекс заходів щодо усунення останніх у межах кожного з десяти каскадів регіональних промислових комплексів.

A reasonable structure and energy passport for regional industrial complexes. It is formed by six stages of complex energy audit objects at various levels of management. It consists of three differentiated for purposes headings. In conceptual and analytical category — within its five sections, with the cipher energy efficient performance, management assessed the effectiveness of energy efficiency by "object — similar to". In economic and statistical section the method of "system — object" for comparisons of actual results achieved by the RIK in the normal. In screenwriting category rating method of identification used threats and risks. Its use to determine the priorities for a set of measures to address the latter in each of the ten stages of regional industrial complexes.

Ключові слова: енергетичний паспорт регіонального промислового комплексу, каскад, три рубрики, енергетична ефективність, управління забезпеченням енергетичної ефективності функціонування РПК.
Key words: energy passport regional industrial complex cascade of three sections, energy efficiency, energy efficiency management operation RIK.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Слід відмітити, що на сучасному етапі розвитку регіонального сектора регіональної економіки та постійного зростання енергоємності усіх, без винятку, галузей промисловості України, нагальним завданням стає формування алокаційної системи управління забезпеченням енергоефективності функціонування промисловості в регіонах. Тому, автором статті визнано потребу у розбудові архітектури та структурно-логічної схеми формування і постійного удосконалення змісту стандартизованих процедур при розбудові енергетичних паспортів

для регіональних промислових комплексів (РПК) і, відповідно, для каскадних форм реалізації міжрегіональної і міжгалузевої взаємодії (їхню доцільність до запровадження доведено у попередніх наукових роботах дослідника [1—3]).

Поряд із вказаним, при сформуванні енергетичного паспорту, необхідно формувати інваріантні вимоги до оцінювання показників енергоефективності функціонування РПК та розробити процедури для добору дієвого кваліметричного інструментарію з ідентифікації рівнів результативності управління забезпеченням енер-

гоефективності функціонування реального сектора регіональної економіки.

Проте, розв'язання зазначеного пріоритетного завдання стає можливим лише у разі досягнення високої результативності використання технології алокаційного управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК, а також здійснення аналогового та імітаційного моделювання ефектів від раціоналізації використання сукупних ресурсів, резервів і можливостей різної природи каскадів РПК. Наведене твердження автора статті базується на результатах дослідно-експериментальної перевірки дії сформованої сукупності важелів дисипації і когнітивно-інформаційної компоненти спроектованої у роботах [4; 5] алокаційної системи управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК (УЗЕФРПК). Отримані за використання цільового програмного забезпечення енергоекономічні показники, які інкорпоровані до моделей структурного типу і, відповідно, до комплексу структурних вирішень і забезпечують обґрунтування рекомендацій щодо реалізації стратегічного інструментарію управління для регіональних і державних корелянтів, які опікуються питаннями підвищення рівня енергоефективності функціонування промисловості в регіонах України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Відмітимо, що теоретичним і прикладним аспектам вирішення багатограних проблем підвищення ефективності функціонування промислового виробництва в регіонах та формування його стратегічного потенціалу (СП) реального сектора регіональної економіки (РСРЕ) присвячені праці таких видатних науковців-економістів: О. Алімова, О. Амоші, В. Бесєдіна, В. Геєця, Б. Данилишина, М. Долішнього, Ю. Іванова, М. Кизима, Ю. Колбушкіна, В. Микитенко, В. Недіна, П. Перерви, О. Тищенко, Д. Черваньова, І. Чукаєвої, М. Чумаченка, О. Царенко, С. Шкарлета та ін. — їхній доробок представлено у наукових працях [6—10]. Крім зазначеного, визнаємо, що вагомий внесок у сформування постнеокласичних домінант дослідження умов забезпечення енергоефективності функціонування РПК та конструктивне обґрунтування когнітивної парадигми ідентифікації закономірностей реалізації енергоекономічних процесів здійснили представники різних галузей економічної науки, зокрема, А. Гранберг, П. Вейнгарнер, В. Вернадський, М. Войнаренко, Т. Кун, І. Пригожин, Г. Ріккерт, Г. Саймон, І. Сараєв, Ч. Сноу, В. Старжинський, О. Суходоля, М. Фуко, А. Уємов, А. Цофнас та ін. (деталізовано у наукових роботах [11—15]).

Однак переважна більшість наукових робіт у сфері УЗЕФРПК передбачають: розробку техніко-економічних завдань щодо розрахунку резервів економії паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) в окремих технологічних процесах, рівнів енергоекономічної ефективності заходів, обсягів енергоспоживання та їхнього нормування; пошук резервів та диверсифікацію джерел постачання природного газу; техніко-економічне обґрунтування складу заходів із енергозбереження для коригування інноваційно-інвестиційних та виробничо-господарських процесів в РСРЕ.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

З огляду на наведене вище і сформувалася потреба у розробці оптимальної для України Стратегії УЗЕФРПК, результативність якої можна досягти при інкорпорації останніх на комунітарних принципах до розбудови каскадних форм міжгалузевої взаємодії, які здатні та повинні визначити: першорядні довгострокові цілі та завдання із комплексної реалізації інноваційно-інвестиційної, виробничої та енергетичної політики в регіонах; цільові орієнтири промислового зростання (ПЗ) за результатами прийняття як пріоритетного — курсу на раціоналізацію поділу / розподілу ПЕР між галузями і виробництвами, необхідних для сталого розвитку держави і соціально-економічного відродження промисловості в регіонах.

МЕТА СТАТТІ

Звідси, метою статті — є побудова та обґрунтування структури і стандартизованих форм енергетичного паспорту РПК у контексті розв'язання актуальної науково-прикладної проблеми щодо підвищення результативності управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК на сучасному історичному етапі розвитку національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Досвід запровадження у практику авторського методу ідентифікації вагомості впливу об'єктивних і суб'єктивних чинників на рівні енергоефективності функціонування РПК (його представлено у попередній роботі автора статті [1]), при залученні до розрахунків методу логічного проектування (МЛП) задля обчислення сприйнятливості системно-універсальних сфер РСРЕ до загроз і ризиків, забезпечив, як засвідчено у праці [2], нормування результатів та їхнє елементарне перетворення задля розробки мультирівневої системи оцінювання (її склад та економічний зміст кожного з показників детально описано автором статті у праці [1]). Отримані табличні форми систематизованих вимірів результативності УЗЕФРПК і використано для побудови в межах енергетичного паспорту РПК (ЕПРПК) об'єктивного і дієвого інформаційно-методичного інструментарію, який доцільно буде використовувати як для визначення специфічних умов функціонування енергоекономічної сфери РПК, так і для добору заходів, стандартизованих для кожної з чотирьох підстратегій, за якими формується оптимальний стратегічний набір із УЗЕФРПК для кожного класу каскадів РПК. Останні автором статті визнано визначальним когнітивно-інформаційним засобом отримання неупередженої оцінки енергоекономічної сфери діяльності регіонального промислового виробництва (засвідчено у попередній науковій роботі автора статті [3]).

Структуру і зміст сформованого ЕПРПК складено автором за шістьма етапами зовнішнього і само-енергетичного аудиту в контексті реалізації комплексного енергоекономічного обстеження РСРЕ та спроектованих у роботі [1] каскадів РПК (каскадних форм реалізації міжгалузевої взаємодії). Вони дослідником розмежовані за наступними цільовими рубриками:

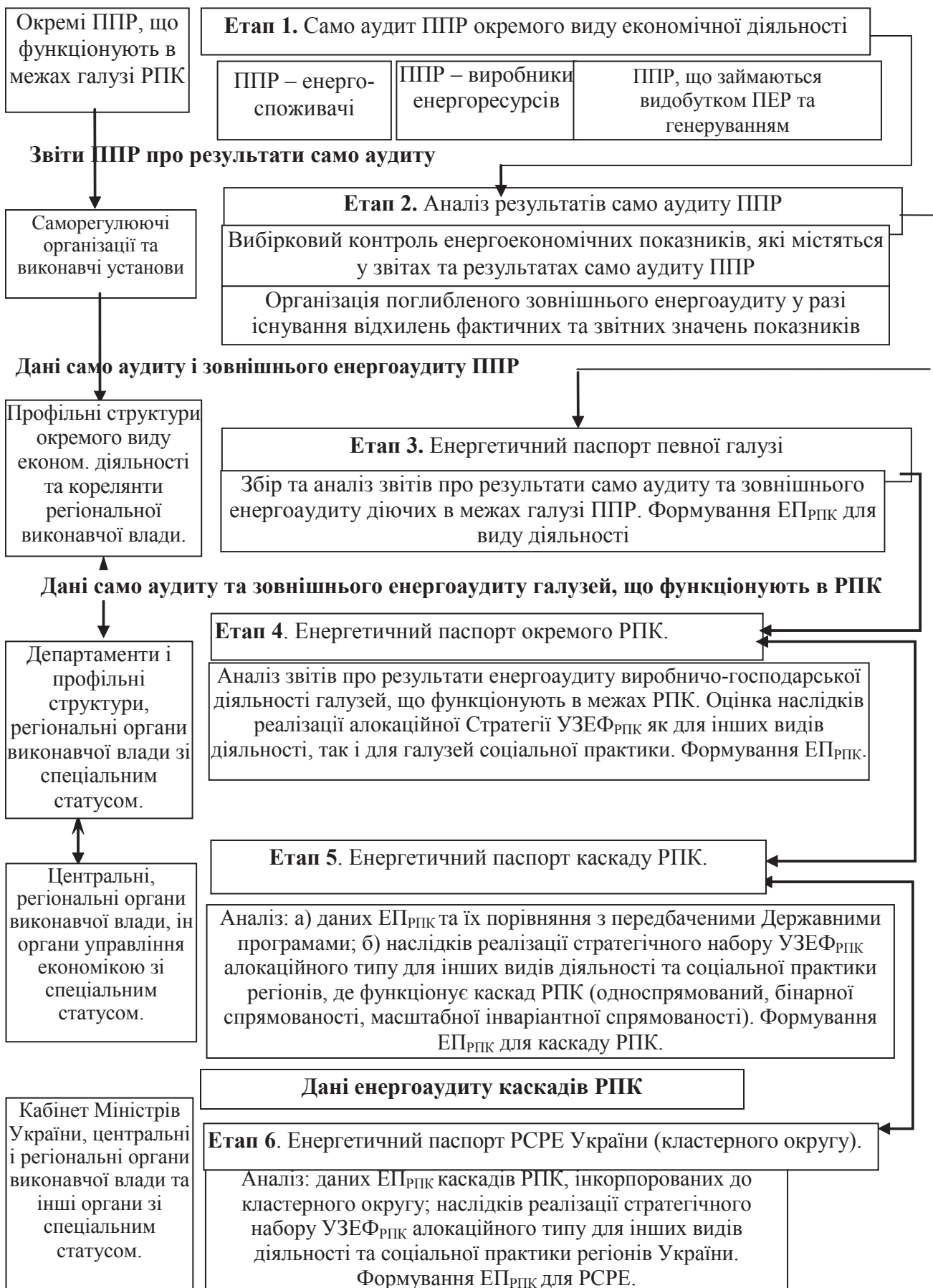

Рис. 1. Структурно-логічна схема паспортизації реального сектору регіональної економіки України за фактором енергоефективності

— концептуально-аналітичною, де за п'ятьма розділами обґрунтовується шифр кожного із сформованої системи показників. Об'єктивізацію вимірів енергоефективності та результативності управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК проведено за використання методу "об'єкт — аналог";

— економіко-статистичною: за вихідними енергоекономічними показниками, систематизованими у табличному виді, класифікованими за кількісно-якісними значеннями, прирівняні результати з нормованими (методом "система — об'єкт");

— сценарну, де за використання рейтингового методу ідентифікації існуючої в енергоекономічній сфері РПК ситуації, згруповано: а) за пріоритетами перешкоди на шляху підвищення результативності УЗЕФРПК та енергоефективності функціонування РСРЕ (за трьома рівнями управління); б) пріоритетні заходи і оптимізаційний прикладний інструментарій, рекомендований до реалізації за цільовими програмами забезпечення енергоефективності; в) розкрито зміст технології цілеорієнтованого УЗЕФРПК та функції корелянтів, які скориговані автором статті шляхом залучення дієвої функції стратегічного управління організаційно-економічних та інструктивно-технологічних засобів з коригування / регулювання фазової траєкторії певного РПК (або, відповідно, каскаду РПК чи кластерного округу). Зазначимо:

— по-перше, нами здійснено дефініційне визначення наступних понять (зазначене деталізовано у попередній науковій праці автора статті [1]): каскад РПК "масштабної інваріантної спрямованості", "бінарної спрямованості", "односпрямовані" — горизонтальна комунітарна конструкція формування і розбудови десяти інституційних форм, до яких інкорпоровано обмежену кількість РПК за структурно-функціональними вимірами: територіальна сумісність; щільність міжгалузевих зв'язків; ідентичність фазової траєкторії, рівнів результативності УЗЕФРПК, масштабів розвиненості стратегічного потенціалу, галузевої структури і гравітаційної спрямованості виробничо-господарських відносин, підконтрольних каскаду;

— "кластерний округ каскадів РПК", що визнано консолідованою макро-структурою, сформованою шляхом інкорпорації обмеженої кількості каскадів РПК, інтеграцію яких виконано з урахуванням: специфіки їхньої виробничо-господарської діяльності; паритетності міжгалузевих і регіональних відносин; світоглядно-методологічної орієнтації дій регіональних корелянтів із коригування інноваційно-інвестиційними процесами і зовнішньоекономічної діяльності задля переходу до алокаційного типу УЗЕФРПК із реалізацією властивого лише певному кластерному округу стратегічного набору;

— по-друге, перманентну розбудову розділів і рубрик ЕПРПК та введення у практику запропоновано провадити в три етапи у замкненому циклі реалізації концептуально-методологічних, теоретико-аналітичних і структурно-функціональних процедур: визначення і систематизація основних функцій різного рангу методом розгалуження; розподіл функцій за конкретними службами, департаментами і регіональними корелянтами із чітким визначенням прав і обов'язків; конкретизація

інформаційних та комунікаційних зв'язків між корелянтами; забезпечення дієвим прикладним інструментарієм за структурно-логічною схемою паспортизації (рис. 1) шляхом використання: узагальнених таблиць критеріальних значень, "лінійок ідентифікації" енергоефективності та результативності УЗЕФРПК, масштабів розвиненості інформаційного та стратегічного потенціалу РПК, у цілому; стандартизація та терміни звітності;

— по-третє, за використання принципів об'єктно-цільового підходу у відповідності до когнітивної парадигми ідентифікації закономірностей реалізації енергоекономічних процесів у межах РПК сформовано перелік правил побудови ЕПРПК та рекомендації щодо уточнення архітектури інфологічних і аналогових моделей алокаційної системи УЗЕФРПК. Саме їхня дослідно-експериментальна перевірка на адекватність (її результати представлено науковій спільноті у науковій праці [2]) довела співвідносний причинно-наслідковий зв'язок між рівнями енергоефективності та результативності управління цією сферою з цілеспрямованими трансформаціями, які відбуваються в межах РСРЕ України.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна засвідчити об'єктивність запропонованих для регіональних корелянтів рекомендацій (їх наведено у науковій праці автора статті [5]) щодо:

1) нагальної потреби і послідовності сформування та реалізації в межах реального сектора регіональної економіки України оптимальної моделі Стратегії УЗЕФРПК (або, як нами стверджено, певного стратегічного складу) та добору підстратегій для кожного каскаду РПК або ж для окремого РПК;

2) застосовування регіональними корелянтами когнітивно-інформаційного інструментарію не лише для паспортизації РПК за факторами "енергоефективність функціонування" і "результативність УЗЕФРПК", а й для подальшого забезпечення сталого розвитку регіонів держави.

Певним чином підсумовуючи вищенаведені викладки, підтверджуємо, що результати матеріалізації авторських методологічних засад формування і реалізації алокаційного управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК (які деталізовано у наукових роботах [16; 17]) можуть сформувати організаційно-економічну основу для розробки "Рекомендацій для користувача цільового програмного забезпечення "MainStream. Pro v.5.1 / v.6.3" (автором статті отримано авторське свідоцтво на програмних продуктах [18]), до якого інкорпоровано вже визнані науковою спільнотою і практиками стандартні пакети програм "MiNerGy v.5.0." і "MiNErgo v. 4.3" (їхні моделі та архітектуру детально описано у наукових працях [19; 20]).

Таким чином, засвідчуємо, що фазова траєкторія результативності управління забезпеченням енергоефективності функціонування реального сектора економіки може бути формалізована лише за використання комбінованої сукупності теоретичних підходів, які розкривають циклічність її динаміки, фактори та тенденції розвитку РПК на засадах реалізації економічної функції мінімізації енергетичних витрат при

максимізації ефектів. Зазначене і є об'єктивною підставою для практичних рекомендацій державним органам виконавчої влади, корелянтам відповідних Міністерств і відомств України, керівникам промислових об'єднань задля сформування достатніх умов підвищення енергоефективності функціонування національної економіки на сучасному історичному етапі її розвитку.

Література:

1. Худолей В.Ю. Енергоефективність національного промислового виробництва: технології регіонального управління: монографія / В.Ю. Худолей. — К.: МНТУ ім. ак. Ю. Бугая, Вид-во ПП Вишемирський В., 2013 — 436 с.

2. Худолей В.Ю. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України: Монографія / [О.М. Алімов, І.В. Драган, І.М. Лицур, В.Ю. Худолей та ін.]. — Київ, ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України", 2013. — 88 с.

3. Худолей В.Ю. Технологія зберігання та розподілу нафти і нафтопродуктів: монографія / В.Ю. Венгерцев, С.В. Ковтун, В.Ю. Худолей. — К.: Міжнародний науково-технічний університет ім. акад. Ю. Бугая, Вид-во "Комп'ютер-прес", 2011. — 562 с.

4. Худолей В.Ю. Декомпозиція процесів формування системи управління забезпеченням енергоефективності функціонування регіональних промислових комплексів держави [Електронний ресурс] / В.Ю. Худолей // Ефективна економіка: науково-практичний журнал. — 2012. — № 9. — Дніпропетровський державний аграрний університет. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1367>

5. Худолей В.Ю. Формування системи оцінювання прогнозування параметрів енергоефективності функціонування регіональних промислових комплексів / В.Ю. Худолей // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць НДЕІ. — Вип. № 10(137) / Наук. ред. д.е.н., проф. І. Г. Мансуров. — К.: НДЕІ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2012. — С. 164—171.

6. Микитенко В.В. Формування комплексної системи управління енергоефективністю в галузях промисловості виробництва: Монографія / В.В. Микитенко — К.: Ін-т економіки НАН України, Вид-во "Екс"Об.", 2005. — 336 с.

7. Алімов О.М. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монографія / Алімов О.М., Даниленко А.І., Микитенко В.В., Трегобчук В.М. та ін. / Під ред. акад. НАНУ С. І. Пиріжкова, акад. УААН В. М. Трегобчука — К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. — 540 с.

8. Мельник В.П. Інноваційний ресурс господарського розвитку: монографія / Бондар К.Л., Дерев'янкін Т.І., Мельник В.П., Микитенко В.В. [та ін.] / За ред. В.П. Мельника — К.: Об'єдн. ін-т економіки НАН України, 2005. — 363 с.

9. Недин І.В. Экономическая безопасность государства и информационно-технологические аспекты её обеспечения: монография / [Андреев Д.А., Веклич О.А., Микитенко В.В. [и др.]] / Під заг. ред. Г.К. Воро-

новського, І.В. Недина. — К.: Знання України, 2005. — 664 с.

10. Суходоля О.М. Енергоефективність економіки в контексті національної безпеки: методологія дослідження та механізм реалізації: монографія. — К.: Вид-во НАДУ при Президентіві України, 2006 — 424 с.

11. Казютинский В.В. Антропный принцип и научное объяснение: монография [Электронный ресурс] / В.В. Казютинский. — Режим доступа: <http://Infm1.sai.msu.ru/SETI/koi/bulletin/13/antrop.html>

12. Кун Т. Структура научных революций: монография / Т. Кун. — М.: ООО "Издательство АСТ": ЗАО НПП "Ермак", 2003. — 573 с.

13. Поппер К. Нормальная наука и опасности, связанные с ней: монография / К. Поппер. — М.: ООО "Издательство АСТ", 2004. — 352 с.

14. Саймон Г. Науки об искусственном: монография / Г. Саймон. — М.: Изд-во Едиториал УРСС, 2004. — 251 с.

15. Старжинский В.П. Методология в сфере научного проектирования: Монография / В.П. Старжинский. — Минск, Из-во Известия МАТО, 2000. — 432 с.

16. Худолей В.Ю. Розроблення алокаційної стратегії управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК України / В.Ю. Худолей // Проблеми економіки: міжнародний науковий журнал. — Харків, НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України, Вид. дім "ІНЖЕК", 2013. — № 01. — С. 55—67.

17. Худолей В. Ю. Розбудова алокаційної системи забезпечення високої енергоефективності функціонування промисловості в регіонах України [Текст] / В. Ю. Худолей // Національне господарство України: теорія та практика управління: Зб. наук. пр. — К.: Вид-во ДУ "ІЕПСР НАН України", 2013. — С. 120—127.

18. Худолей В. Ю. А. С. № 48966 "Цільове програмне забезпечення: прогнозно-аналітична оцінка коридорів еволюції регіональної української економіки та розробка технологій управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК "MainStream.For.IC v.5.1/v.6.3@MINERgo v.4.1 — MiNERgy v.5.0" / В.В. Микитенко, О.О. Демешок, В.Ю. Худолей / Заявник і власник А.С.: В.В. Микитенко, О.О. Демешок, В.Ю. Худолей / Заяв. 18.04.2013 р. № 50062 // Опубліковано: "Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право", 2013. — № 28. — 365 с.

19. Микитенко В.В. А. С. 21784 Інформаційно-методичне забезпечення економічних досліджень: Цільове програмне забезпечення оцінки, прогнозу макроекономічних показників та рівня енергоефективності промислового виробництва — (MINERgo v. 4.1) А. С. 21784 Україна / заявник та власник А.С. / Микитенко В.В. — Опубліковано: "Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право", 2007. — № 13. — С. 3.

20. Микитенко Д.О. А. С. 28674. Комп'ютерна програма: "Цільове програмне забезпечення: прогнозно-аналітична оцінка коридорів еволюції української економіки та розробка технологій стратегічного управління її розвитком "MainStream. Pro v.5.1" А. С. 28674 / Микитенко В.В., Микитенко Д.О. (Україна) / Заявлено: 07.04.2009 р. № 29221 // Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право. — 2009. — № 18. — 300 с. *Стаття надійшла до редакції 04.07.2013 р.*